



مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی



عمران  
علیهما السلام

www. **Ghaemiyeh** .com  
www. **Ghaemiyeh** .org  
www. **Ghaemiyeh** .net  
www. **Ghaemiyeh** .ir

رقیہ علیہا السلام  
دختر سہ سالہ

امام حسین علیہ السلام

مہروی ہد ہدی



بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

# رقیه دختر سه ساله امام حسین علیه السلام

نویسنده:

مهری هدهدی

ناشر چاپی:

شیعه نیوز

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

## فهرست

۵	فهرست
۶	رقیه دختر سه ساله امام حسین علیه‌السلام
۶	مشخصات کتاب
۶	مقدمه
۶	پژوهشی در دیدگاه‌های تاریخی در مورد حضرت رقیه (علیهاالسلام)
۷	اللهوف
۸	المنتخب للطریحی
۸	الدرس البهیة
۸	پی‌نوشت‌ها
۹	درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

## رقیه دختر سه ساله امام حسین علیه السلام

### مشخصات کتاب

نویسنده: مهری هدهدی

ناشر: شیعه نیوز

### مقدمه

بنا بر ذکر برخی کتب تاریخی روز پنجم صفر، روز شهادت حضرت رقیه (علیه السلام) دختر سه یا چهار ساله امام حسین (علیه السلام) است.

در برخی کتب تاریخی آمده است: یزید، اهل بیت را در محلی خرابه گونه جای داد در حالی که زنان خاندان نبوت و اهل بیت طهارت، جریان شهادت حسین (علیه السلام) و اهل بیت و یارانش را از کودکان مخفی نگاهداشته و می گفتند پدرانشان به مسافرت رفته اند، و این جریان ادامه داشت تا این که یزید اهل بیت را در سرای خویش جای داد. (۱)

امام حسین (علیه السلام) دختری خردسال داشت که چهار سال از عمر مبارکش می گذشت، (۲) شبی از خواب پرید در حالی که سخت پریشان به نظر می رسید و جویای پدر شد! و پرسید: پدرم کجاست که من هم اکنون او را دیدم؟! (۳) بانوان حرم چون این سخن را از او شنیدند، گریستند و کودکان دیگر نیز ناله و زاری سر دادند.

چون صدای شیوه و گریه آنان بلند شد، یزید از خواب بیدار شد و پرسید: این گریه و زاری از کجاست؟ پس از جستجو، یزید را از جریان باخبر کردند، یزید گفت: سر پدرش را نزد او ببرید!

آن سر مقدس را در زیر سرپوشی قرار داده در مقابل او نهادند.

کودک پرسید: این چیست؟

گفتند: سر پدرت حسین (علیه السلام) است.

دختر امام حسین (علیه السلام) سرپوش را برداشت و چون چشمش به سر مبارک پدر افتاد ناله ای از دل کشید و بیتاب شد و گفت: ای پدر! چه کسی تو را به خونت زنگین کرد؟! ای پدر! چه کسی مرا در کودکی یتیم کرد؟! ای پدر! بعد از تو به چه کسی دل ببندم؟! چه کسی یتیم تو را بزرگ خواهد کرد؟! ای پدر! انیس این زنان و اسیران کیست؟! ای کاش من فدایت شده بودم! ای کاش من نابینا شده بودم! ای کاش من در خاک آرمیده بودم و محاسن به خون خضاب شده تو را نمی دیدم!

آنگاه لب کوچک خود را بر لب های پدر نهاد و گریه شدیدی کرد و از هوش رفت! هر چه تلاش کردند، به هوش نیامد، و این عزیز حسین (علیه السلام) در شام به شهادت رسید. (۴)

### پژوهشی در دیدگاه های تاریخی در مورد حضرت رقیه (علیها السلام)

اصل وجود دختری سه، چهار ساله برای امام حسین (علیه السلام) در منابع شیعی ذکر شده است. در کتاب کامل بهائی نوشته علاء الدین طبری (قرن ششم هجری) قصه دختری چهار ساله که در ماجرای اسارت در خرابه شام در کنار سر بریده پدر به شهادت رسیده، آمده است (۵) اما در مورد نام او، آیا رقیه بوده یا فاطمه صغری و ... اختلاف است.

نیامدن نام حضرت رقیه (علیها السلام)، در برخی کتاب‌های تاریخی، هرگز دلیل بر نبودن چنین شخصیتی در تاریخ نیست. افزون بر آن، مهمترین دلیل فراموشی یا کم رنگ شدن حضور این شخصیت، زمان زندگی کوتاه ایشان است که سبب شده حرف کمتری از ایشان در تاریخ به چشم بخورد. در مورد حضرت علی اصغر (علیه السلام) نیز به جرأت می‌توان گفت: اگر شهادت او در بحبوحه نبرد و وجود شاهدان بسیار بر این جریان نبود، نامی از ایشان نیز امروز در بین کتاب‌های معتبر شیعه به چشم نمی‌خورد؛ زیرا تاریخ‌نویسی، فنی است که با جمع آوری اقوال سر و کار دارد که بسیاری از آنها شاهد عینی نداشته و به صورت نقل قول گرد هم آمده است. تنها موضوعی که در آن مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد، درستی و یا نادرستی آن از حیث موثق بودن راوی است که البته این موضوع فقط در تاریخ اسلام وجود دارد.

افزون بر مطالب بالا، دو شاهد قوی نیز بر اثبات وجود حضرت رقیه (علیها السلام) در تاریخ ذکر شده است. ابتدا گفتگویی که بین امام و اهل حرم در آخرین لحظات نبرد حضرت سیدالشهدا (علیه السلام) هنگام مواجهه با شمر، رخ می‌دهد. امام رو به خیام کرده و فرمودند:

«أَلَا يَا زَيْنَبُ، يَا سَيِّدَةَ كَيْفِيَّةَ! يَا وَلَمَدِي! مَنْ ذَا يُكُونُ لَكُمْ بَعْدِي؟ أَلَا يَا رُقَيْيَةَ وَ يَا أُمَّ كَلْثُومَ! أَنْتُمْ وَ دَرِيْعَةُ رَبِّي، الْيَوْمَ قَدْ قَرَّبَ الْوَعْدُ؛ أَي زَيْنَبُ، أَي سَكِينَةُ! أَي فَرَزَنْدَانِم! چَه كَسِي پَس از من برای شما باقی می‌ماند؟ ای رقیه و ای ام‌کلثوم! شما امانت‌های خدا بودید نزد من، اکنون لحظه میعاد من فرارسیده است. (۶)

همچنین در سخنی که امام برای آرام کردن خواهر، همسر و فرزندان به آنان می‌فرماید، آمده است: «يَا أُخْتَاهُ، يَا أُمَّ كَلْثُومَ وَ أَنْتِ يَا زَيْنَبَ وَ أَنْتِ يَا رُقَيْيَةَ وَ أَنْتِ يَا فَاطِمَةَ وَ أَنْتِ يَا رُبَابَ! أَنْظُرْنَ إِذَا أَنَا قُتِلْتُ فَلَا تَشَقَّقْنَ عَلَيَّ جَبِيًّا وَ لَا تَحْمُسْنَ عَلَيَّ وَ جَهًّا وَ لَا تَقْلَنَّ عَلَيَّ هِجْرًا؛ خواهرم، ام‌کلثوم و تو ای زینب! تو ای رقیه و فاطمه و رباب! سختم را در نظر دارید [و به یاد داشته باشید] هنگامی که من کشته شدم، برای من گریبان چاک نکنید و صورت نخرشید و سخنی ناروا مگویید. (۷)

حضرت زینب (علیها السلام) در روز عاشورا بعد از آن وقایع دلخراش شعری می‌خوانند که در آن شعر از رقیه (علیها السلام) به فاطمه صغیره یاد می‌کند و این مسأله را روشن می‌کند که فاطمه صغیره که در بعضی از کتاب‌ها از او یاد شده، همان دختر خردسالی است که در خرابه شام جان داده است.

حال برای روشن شدن بیشتر مسأله، گفتار کتاب‌های تاریخی و دیدگاه‌های اندیشمندان اسلامی را بررسی می‌کنیم. کامل بهائی

قدیمی‌ترین کتابی که از حضرت رقیه (علیها السلام) به عنوان دختر امام حسین (علیه السلام) یاد کرده است و شهادت او را در خرابه شام می‌داند، همین کتاب است. این کتاب، اثر عالم بزرگوار، شیخ عمادالدین الحسن بن علی بن محمد طبری امامی است که به امر وزیر بهاء‌الدین، حاکم اصفهان در روزگار سلطنت هلاکوخان، نوشته شده است. به ظاهر، نامگذاری آن به کامل بهائی از آن روست که به امر بهاء‌الدین نگاشته شده است.

این کتاب در سال ۶۷۵ هجری قمری تألیف شده و به دلیل قدمت زیادی که دارد، از ارزش ویژه‌ای برخوردار است؛ زیرا به جهت نزدیک بودن تألیف یا رویدادهای نگاشته شده - به نسبت منابع موجود در این راستا - حایز اهمیت است و منبعی ممتاز به شمار می‌رود و دستمایه تحقیقات بعدی بسیار در این زمینه قرار می‌گرفته است. شیخ عباس قمی در نفس المهموم و منتهی الامال، ماجرای شهادت حضرت رقیه (علیها السلام) را از آن کتاب نقل می‌کند. همچنین بسیاری از عالمان بزرگوار مطالب این کتاب را مورد تأیید، و به آن استناد کرده‌اند.

یکی دیگر از کتاب‌های کهن که در این زمینه مطالبی نقل نموده، کتاب لهوف از سید بن طاووس است. باید دانست احاطه ایشان به متون حدیثی و تاریخی اسلام و شیعه، ممتاز و چشم‌گیر است. وی می‌نویسد: «شب عاشورا که حضرت سیدالشهداء (علیه‌السلام) اشعاری در بی وفایی دنیا می‌خواند، حضرت زینب (علیهاالسلام) سخنان ایشان را شنید و گریست. امام (علیه‌السلام) او را به صبر دعوت کرد و فرمود: «خواهرم، ام کلثوم و تو ای زینب! تو ای رقیه و فاطمه و رباب! سختم را در نظر دارید [و به یاد داشته باشید] هنگامی که من کشته شدم، برای من گریبان چاک نکنید و صورت نخرشید و سخنی ناروا مگویید [و خویشتن دار باشید]». بنا بر نقل ایشان، نام حضرت رقیه (علیهاالسلام) بارها بر زبان امام حسین (علیه‌السلام) جاری شده است. این مطلب در مقتل ابومخنف نیز هست که حضرت پس از شهادت علی اصغر (علیه‌السلام)، فریاد برآورد: «ای ام کلثوم، ای سکینه، ای رقیه، ای عاتکه و ای زینب! ای اهل بیت من! خدانگهدار! من نیز رفتم.» این مطلب را سلیمان بن ابراهیم قندوزی حنفی (وفات: ۱۲۹۴ ه. ق.) در کتاب ینایع الموده از مقتل ابومخنف نقل می‌کند.

### المنتخب للطریحی

این کتاب را شیخ فخرالدین طیحی نجفی (وفات: ۱۰۸۵ ه. ق.) نوشته است. این کتاب در دو جلد تنظیم شده و هر یک از مجلدات آن حاوی ده مجلس پیرامون سوگواری حضرت سیدالشهداء (علیه‌السلام) و روایاتی شامل پادشاه سوگواری بر آن امام و نیز مشتمل بر اخباری در گستره رویدادهای روز عاشورا و رویدادهای پس از آن می‌باشد. اگر چه نگارنده این کتاب از متأخرین بوده و در عصر صفوی زیسته، اما روایات و موضوعات خوبی را در کتاب خود جمع آوری و تنظیم کرده است. وی سن حضرت رقیه (علیهاالسلام) را سه سال بیان نموده است. پس از او، فاضل دربندی (وفات: ۱۲۸۶ ه. ق.) که آثاری همچون اسرار الشهاده و خزائن دارد، مطالبی را از منتخب طریحی نقل کرده است. بعدها سید محمد علی شاه عبدالعظیمی (وفات: ۱۳۳۴ ه. ق.) در کتاب شریف الایقاد، مطالبی را از آن کتاب بیان کرده است. همچنین علامه حایری (وفات ۱۳۸۴ ه. ق.) نیز در کتاب معالی السبطين از کتاب منتخب طریحی بهره برده است.

### الدروس البهیة

علامه سیدحسن لواسانی (وفات: ۱۴۰۰ ه. ق.) در کتاب الدروس البهیة فی مجمل احوال الرسول و العتره النبویه می‌نویسد: یکی از دختران امام حسین (علیه‌السلام) به نام رقیه (علیهاالسلام)، از اندوه بسیار و گرما و سرمای شدید و گرسنگی، در خرابه شام از دنیا رفت و در همانجا به خاک سپرده شد. قبرش در آنجا معروف و زیارتگاه است. دیگر کتاب‌هایی که در این زمینه سخنی دارند، مستقیم یا غیرمستقیم از همین منابع نقل کرده‌اند.

### پی‌نوشت‌ها

- ۱- از این نقل چنین نتیجه گرفته می‌شود که این واقعه در سرای یزید رخ داده است. از عبارت شیخ مفید در ارشاد چنین بر می‌آید که اهل بیت را در سرایی جداگانه فرود آوردند و آن منزلگاه به سرای یزید پیوسته بود و چند روزی اهل بیت در آنجا ماندند و سپس یزید در باب الصغیر دمشق اهل بیت را جای داده است.
- ۲- در نفس المهموم و الدمعة الساکبة و دیگر کتاب‌ها نام این کودک خردسال را یافت نشد، ولی در ریاض الاحزان، ص ۱۴۴ به نقل از بعضی مؤلفات اصحاب آمده است که نام او فاطمه صغری است، و در ریاحین الشریعه، ج ۳، ص ۳۰۹ تحت عنوان «بانوان دشت کربلا» او را رقیه بنت الحسین ذکر کرده است.



۳- شاید منظور دختر این بوده که پدر را در خواب دیده است.

۴- نفس المهموم ۴۵۶؛ الدمعة الساکبة ۵/۱۴۱.

۵- کامل بهائی، ج ۲، ص ۱۷۹.

۶- جمعی از نویسندگان، موسوعه کلمات الامام الحسین (علیه السلام)، قم، دارالمعروف، چاپ اول، ۱۳۷۳ ه. ش، ص ۵۱۱.

۷- ابن طاووس، ابوالقاسم ابوالحسن بن سعدالدین، اللهوف علی قتلی الطفوف، قم، انتشارات اسوه، چاپ اول، ۱۴۱۴ ه. ق، ص ۱۴۱؛ اعلام الوری، ص ۲۳۶، (با اندکی تغییر).

## درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل بیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز:

الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه

ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و ...

د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه [www.ghaemiyeh.com](http://www.ghaemiyeh.com) جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی

دیگر

ه) تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای  
 و) راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)  
 ز) طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...  
 ح) همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط) برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه  
 ی) برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضور و مجازی) در طول سال  
 دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان  
 تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت: ۲۳۷۳ شناسه ملی: ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶  
 وب سایت: [www.ghaemiyeh.com](http://www.ghaemiyeh.com) ایمیل: [Info@ghaemiyeh.com](mailto:Info@ghaemiyeh.com) فروشگاه اینترنتی:  
[www.eslamshop.com](http://www.eslamshop.com)

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳-۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور  
 کاربران ۲۳۳۳۰۴۵ (۰۳۱۱)

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده ولی  
 جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل  
 و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق  
 روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایند انشاءالله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳، شماره کارت: ۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳ و شماره حساب شبا: IR۹۰-۰۱۸۰-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۶۲۱-۰۵۳  
 به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان - خیابان مسجد سید  
 ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام: - هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنت غیبت ما، او را از ما جدا کرده  
 است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می فرماید: «ای بنده بزرگوار  
 شریک کننده برادرش! من در کرم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است،  
 هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلى الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست تر می داری: مردی  
 اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می رهایی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از  
 پیروان ما را دارد، اما تو دریچه ای [از علم] را بر او می گشایی که آن بینوا، خود را بدان، نگاه می دارد و با حجت های خدای متعال،  
 خصم خویش را ساکت می سازد و او را می شکند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رها کردن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی  
 همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش  
 از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند

آزاد کردن بنده دارد».



مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گامگاه

WWW



برای داشتن کتابخانه های تخصصی  
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

[www.Ghaemiyeh.com](http://www.Ghaemiyeh.com)

[www.Ghaemiyeh.net](http://www.Ghaemiyeh.net)

[www.Ghaemiyeh.org](http://www.Ghaemiyeh.org)

[www.Ghaemiyeh.ir](http://www.Ghaemiyeh.ir)

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

